

УДК 1(172)

DOI: 10.30840/2413-7065.4(89).2023.293262

СУСПІЛЬНІ ЦІННОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ І ПЕРСПЕКТИВИ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОУКРАЇНСЬКОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ

Надія ТУРПАКorcid.org/0000-0002-1380-7239

кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник
відділу військово-патріотичного виховання НДІУ

Анотація. У статті в рамках виконання прикладного проєкту «Формування нової української політичної нації: екзистенційні виклики війни, глобальна проукраїнська консолідація, інтенсифікація євроінтеграційних процесів» здійснено спробу розкрити аксіологічний потенціал українознавства та ціннісний аспект консолідаційної парадигми. Так, зокрема, здійснено експлікацію суспільних цінностей українського народу. Показано, що суспільні цінності українського народу представлені універсальними (загальнолюдськими, трансісторичними, метаісторичними) цінностями, цінностями суспільного розвитку, які сформувалися шляхом розгортання універсальних цінностей у секторальні цінності і ціннісні орієнтації, які набувають видозмін і диференціації у процесі історичного генезису і цивілізаційного розвитку українського суспільства, та транзитивними цінностями (цінностями майбутнього). Обґрунтовано думку про те, що внаслідок російсько-української війни в Україні актуалізувалася суспільна цінність звитяжної мужності, незламності і відваги захисників Вітчизни, яка може вийти за межі національного виміру і досягнути глобального значення. Зокрема, наголошено на домінуючих ціннісних перспективах глобальної проукраїнської консолідації, що обумовлені появою цієї суспільної цінності в поєднанні з іншими, які стануть фундаментом глобальних цінностей людства.

Ключові слова: глобальна проукраїнська консолідація; глобальні цінності людства; добробут; консолідаційна ціннісна парадигма; суспільні цінності українського народу; транзитивні цінності; універсальні цінності; цінність звитяжної мужності і відваги захисників Вітчизни; цінності суспільного розвитку.

PUBLIC VALUES OF THE UKRAINIAN PEOPLE AND PROSPECTS OF GLOBAL PRO-UKRAINIAN CONSOLIDATION

Nadiia TURPAK

Candidate of Philosophical Sciences, lead research fellow
of the Department of Military and Patriotic Education of RIUS

Annotation. In the article, as part of the application project "Formation of a new Ukrainian political nation: existential challenges of war, global pro-Ukrainian consolidation, intensification of European integration processes," an attempt was made to show the axiological potential of Ukrainian studies and to reveal the valuable aspect of the consolidation paradigm. Thus, in particular, the explication of the social values of the Ukrainian people was carried out. It is shown that the social values of the Ukrainian people are represented by universal (common to mankind, transhistorical, metahistorical) values, values of social development, which were formed by the deployment of universal values into sectoral values and value orientations, which acquire changes and differentiation in the process of historical genesis and civilisational development of Ukrainian society, and trans-life values (values of the future). The opinion that, as a result of the russian-Ukrainian war, a new social value of the victorious courage,

© Турпак Н.

invincibility, and bravery of the defenders of the Motherland was formed in Ukraine can go beyond the national dimension and reach global significance. In particular, the dominant value perspectives of global pro-Ukrainian consolidation, which are due to the emergence of this social value in combination with others, which will become the foundation of global values of humanity, are emphasised.

Key words: *global pro-Ukrainian consolidation; global values of humanity; well-being; consolidation value paradigm; social values of the Ukrainian people; trans-life values; universal values; value of victorious courage and bravery of defenders of the Motherland, values of social development.*

Постановка проблеми. Війна росії проти України є екзистенційним викликом глобального значення, адже вона не лише спричинила лихо для нашої країни, її природи та населення, зокрема для його здоров'я, безпеки, добробуту, суспільно-політичних прагнень, але й стала чинником, який зумовив загрозу для існування української держави та нації як таких. Тому цивілізована, мисляча світова спільнота усвідомила необхідність підтримки українського народу на глобальному рівні, а також переконалася, що відповіді на подібні виклики вимагають згуртованих дій і консолідації.

Перспективи глобальної консолідації наразі не можна уявити поза проблемою цінностей. Адже цінності – це та основа, яка визначає специфіку усіх суспільних відносин. Цінності сприяють соціальному порядку, стабільності суспільства, сприяють формуванню ідентичності, створюють відчуття єдності спільноти. Цінності формують простір національної культури, впливають на процес формування політичної нації, визначають смислові доміанти мислення і дії громадян України. Ми погоджуємося з В. Крисаченком, який наголошує на цілісному баченні проблеми цінностей в їх національному вимірі [4, с. 31]. Слід також відзначити і те, що цінності – це й «духовний стрижень» сучасної повноцінно реалізованої особистості з розвиненою національною свідомістю і

навичками глобального мислення, здатної «зазирати» у майбутнє і виступати його творцем.

Ступінь розробки проблеми. Слід наголосити на тому, що наразі в Україні і в світі спостерігається зростання зацікавленості ціннісною проблематикою. Про це свідчать численні міжнародні конференції, семінари, зустрічі, де активно обговорюються різноманітні аспекти цієї проблематики. Так, зокрема, у Польщі став видаватись журнал «Kultura i wartości», Німеччині – «Wissenwert». Починаючи з 1991 року, ціннісні пріоритети населення сучасної України систематично досліджуються Інститутом соціології НАН України, де розроблена спеціальна програма «аксіомоніторингу» [7].

У західноєвропейській гуманітаристиці наразі набувають активного розвитку новітні напрями дослідження проблеми цінностей. На зміну класичній філософській теорії цінностей приходить аксіологія права, конструктивна аксіологія, дослідження цінностей через аналіз різних типів раціональності та їх вияву в комунікативних і дискурсивних практиках соціальних суб'єктів тощо. Серед сучасних західноєвропейських дослідників аксіологічної проблематики слід відзначити К. Апеля, В. Віндельбанда, Ю. Габермаса, Р. Ієринга, Е. Ласло, Г. Макстона, А. Печчеї, Й. Рандерса, Р. Савінї, Дж. Форестера, О. Холмса та інших.

Різні аспекти ціннісної проблематики, у тому числі й пов'язаної з Україною, досліджувалися у працях українських учених В. Андрущенка, В. Бакірова, І. Бичка, А. Бичко, М. Булатова, О. Грищук, В. Горського, Л. Губерського, А. Єрмоленка, В. Ільїна, І. Захари, Я. Калакури, М. Кашуби, Г. Ковадло, В. Кременя, С. Кримського, В. Крисаченка, П. Кононенка, Т. Лютого, М. Михальченка, І. Мойсеева, М. Поповича, А. Ручки, В. Табачковського, Н. Хамітова, Ю. Шайгородського, Г. Шалашенка, Ю. Шемчученка, О. Яроша, В. Ятченка та інших. Сучасними українськими вченими було потужно розвинено світоглядно-гуманістичні та суспільно-цивілізаційні аспекти проблеми цінностей.

Під час війни росії проти України Інститут українознавства також докладає зусиль для дослідження проблеми цінностей. Зокрема, в рамках прикладного проекту «Формування нової української політичної нації: екзистенційні виклики війни, глобальна проукраїнська консолідація, інтенсифікація євроінтеграційних процесів» серед основних завдань є завдання експлікації системи цінностей, що актуалізувалися в умовах патріотичного піднесення українського народу. Така постановка завдання націлює на усвідомлення важливості розкриття аксіологічного потенціалу українознавства в сучасних умовах.

Ми вважаємо, що використання аксіологічного потенціалу українознавства є тим чинником, який може допомогти розширити уявлення про проблему цінностей України, внести доповнення в наявні дослідження, а саме більш повно представити самі цінності, їх види, показати тенденції їх видозмін у процесі суспільного розвитку, усвідомити ціннісні

орієнтири на майбутнє в контексті консолідаційної парадигми.

Мета статті – здійснити експлікацію суспільних цінностей українського народу, наголосити на домінуючих ціннісних перспективах глобальної проукраїнської консолідації.

Наше дослідження спрямоване на доповнення до традиційних способів експлікації суспільних цінностей українського народу. Воно враховує як загальноприйняте в соціології розуміння цінностей як нормативів чи регуляторів діяльності з їх поділом на цінності-норми, цінності-ідеали, цінності-цілі, так і виходить за межі такого розуміння в рамках філософсько-українознавчого підходу, який наголошує на соціокультурних особливостях проблеми цінностей українського народу, їх зв'язку з соціальною структурою українського соціуму та його історичним генезисом із наголосом на домінуючих ціннісних перспективах глобальної проукраїнської консолідації. У дослідженні реалізується гуманістичний аспект такого підходу до проблеми експлікації суспільних цінностей українського народу.

Виклад основного матеріалу. Отже, цінності – це загальноприйняті уявлення людей про цілі й норми поведінки, які втілюють історичний досвід і концентровано виражають смисл культури певного етносу і навіть людства загалом (В. Бакіров). Суспільні цінності – це різновид цінностей, а саме вироблені даним суспільством соціокультурні ідеали, погляди, норми, які панують у ньому. В нашому підході ми відрізняємо поняття «суспільні цінності» від поняття «соціальні цінності», які зараз часто отожднюються в наукових дослідженнях. Поняття «соціальні цінності» включає у

себе аспект значущості явищ і предметів з точки зору їх відповідності чи невідповідності потребам суспільства, соціальних груп і особистості. Разом із тим таке тлумачення не відображає аспект гармонійного поєднання цих елементів у їх єдності. У свою чергу поняття «суспільні цінності» акцентує увагу на гармонії, а не на розбалансованості системи особистість – соціальна група – суспільство. Таким чином, через тлумачення суспільних цінностей ми приходимо до розвитку консолідаційної ціннісної парадигми.

Консолідаційна ціннісна парадигма має своєю основою поняття консолідації (від лат. *con* – разом, *solido* – укріплюю) – зміцнення, згуртування окремих груп для посилення боротьби за загальні цілі, досягнення спільної мети. Консолідованість – найвагоміший чинник зміцнення державного суверенітету, творення політичної нації. На думку українських науковців, рівень консолідації визначає якість суспільства, конкурентоспроможність національної держави [11, с. 174].

Ми вважаємо, що суспільні цінності українського народу представлені універсальними (загальнолюдськими, трансісторичними, метаісторичними) цінностями, цінностями суспільного розвитку, які сформувалися шляхом розгортання універсальних цінностей у секторальні цінності і ціннісні орієнтації, що набувають змін і диференціації у процесі історичного генезису і цивілізаційного розвитку українського суспільства, та транзитивними цінностями (цінностями майбутнього).

Так, зокрема, **універсальні (загальнолюдські, трансісторичні, метаісторичні) суспільні цінності** – це цінності, які відбивають духовні запиту людства,

охоплюють усі аспекти буття як своєрідна аксіосфера. Український дослідник І. Мойсеїв відносить до них такі цінності, як святість, ріднота, любов, добро, краса, істина, лад, справедливість, свобода, гідність, творчість, життя [6, с. 46]. Ці цінності, на його думку, відкриваються у суб'єкт-суб'єктному «узаємненні» (спілкуванні) і є всезагальними засадами універсального феномену *людяності*.

Через культурні архетипи, які яскраво виявляли себе на теренах України впродовж її історії, український народ увібрав у себе значну частину цих загальнолюдських універсальних цінностей. Засади людяності виявилися в усіх аспектах буття українського народу: українській культурі, сімейно-родинних зв'язках, цінностях господарського устрою, мові, віросповіданні, звичаях, народних піснях, фольклорі, духовній культурі в цілому.

Цінність *людяності* виявилася у формуванні в українців відчуття співпричетності до справ інших людей, у поширенні товариства і взаємодопомоги на значне коло людей. Адже умови формування українського етносу на певній території, спільна мова, віра, традиції, а також необхідність долати виклики природного довкілля та протистояти спробам войовничих дій агресивних сусідів історично сформували потребу у колективній діяльності, взаємодопомозі та солідарній комунікації. Наразі багато українських дослідників вбачають акцентування на цінності *людяності* одним із пріоритетних завдань суспільної консолідації в Україні.

Цінності суспільного розвитку – це секторальні цінності і ціннісні орієнтації, які пов'язані із суспільним розвитком. М. Михальченко вважав, що

суспільний розвиток супроводжується виникненням і розвитком відносно самостійної стійкої системи цінностей. У цьому сенсі він відзначав, що суспільні цінності, з одного боку, визначають і впливають на зміст норм, з другого – формують своєрідну мотиваційно-смыслову систему координат для особистості, унормовують її діяльність, пропонують суспільно прийнятні форми поведінки [8, с. 62]. Водночас цінності можуть видозмінюватися і набувати диференціації у процесі історичного генезису і цивілізаційного розвитку. Також на різних ключових етапах історичного розвитку суспільства одні цінності можуть бути актуалізовані, а інші – перебувати в пасивному стані. Відповідно до сучасного синергетичного підходу зміна цінностей може бути нелінійною, раптовою, досягати максимумів у певні періоди цивілізаційного розвитку суспільства.

Яскравим прикладом цінностей розвитку є цінності сучасного громадянського суспільства в Україні, яке перебуває у стані свого становлення. В сучасних поглядах на громадянське суспільство сформувалася система базових цінностей, а саме: *права людини, демократія, плюралізм, правова держава, верховенство закону, власність, соціальна захищеність* тощо.

Цікавою і слушною є думка Г. Філіпчука, котрий наголосив на пріоритетності для українців таких суспільних цінностей, як соборність, незалежність України, національна ідентичність, людська гідність, духовна і політична єдність, помісна єдина українська церква, державність, українська мова, повага до національної пам'яті й власної історії, соціальна справедливість, добробут, освіченість, інноваційність, моральність

громадянського суспільства, європейського вибору та євроатлантичної безпеки [10, с. 433].

Слід відзначити, що в Україні, яка зазнала викликів війни, вибухово актуалізувалися цінності *свободи, захисту Вітчизни, консолідації і солідарності* та інші. Під час війни росії проти України у боротьбі за незалежність та територіальну цілісність нашої держави цінності свободи і захисту Вітчизни виявили себе в незламності, стійкості, мужності, зв'язі захисників нашої Батьківщини.

Цінності суспільного розвитку, такі як *прагнення до ладу, злагоди, соціальної справедливості, консолідації і солідарності*, актуалізувалися завдяки феноменам Майдану і Революції Гідності. Ці суспільні цінності є конституційними, зафіксованими в Конституції України, яка проголошує Україну суверенною і незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою.

Можна погодитися з А. Ручкою, який вказує, що надзвичайні суспільні обставини в Україні послуговували чинником зміцнення значущості демократичних політико-громадянських цінностей в українському суспільстві, зокрема *солідаризму*. На його думку, це свідчить про створення єдиного демократичного ціннісно-смыслового фундаменту суспільного життя країни, на якому в подальшому розвиватимуться консолідований демократизм, креативний індивідуалізм, інтелектуальний потенціал, культурна компетентність населення, а також ревіталізація важливих національних, традиційних, релігійних цінностей і практик [7, с. 496–497].

Трансжиттєві цінності (цінності майбутнього) – це ті цінності і ціннісні орієнтації, які є ідеалами, до яких варто

прагнути. Це ті цінності, яких прагнуть українці, на які сподіваються, що вони будуть наявними у їх житті, зокрема й після війни. Це також і ті цінності, які залежать від особистих і колективних зусиль українців, від їх вміння брати на себе відповідальність за майбутнє. Трансжиттеві цінності (цінності майбутнього) ініціюють ціннісну свідомість і надсвідомість. Це ціннісна перспектива бажаного майбутнього, до якого прагне людський рід.

Можна виділити такі аспекти цінностей майбутнього:

1. Аспект соціокультурної комунікації.

Сучасне українське суспільство характеризується тим, що у ньому кожна людина є автономним центром інтересів, прагнень і ціннісних відношень. Переведення виробництва на «високі технології» вимагає відповідної «людської відповіді» – зростання освітнього рівня людей, їхнього інтелекту, розвитку й збагачення моральних якостей, розвитку творчих здібностей, критичного мислення, ініціативи, самостійності. Ці риси у поєднанні з духовним світом особистостей (ідеалами, нормами, переконаннями) закладають фундамент для оновлення суспільних цінностей, підвищення ролі освітніх та креативних цінностей та їх модернізації.

Водночас сучасність змінює не лише людину, але й соціокультурне середовище її існування. В наш час перед індивідом постає множина культурно-ціннісних світів, які співіснують один з одним і слугують засадами для формування ціннісної свідомості нового типу. Ці реалії актуалізують феномен соціокультурної комунікації. Можна погодитися з В. Бакіровим, який надає важливого

значення *соціокультурній комунікації* як суспільній цінності. На його думку, соціокультурна комунікація є механізмом формування ціннісної свідомості нового типу і відбувається в культурному діалозі епох, у взаємодії національних культур і субкультур, у відкритій дискусії ідеологій, у зіставленні, протиставленні та взаєморозумінні різних ціннісних ставлень до світу [1].

2. Аспект безпеки.

Останні соціологічні дослідження Інституту соціології НАН України, присвячені з'ясуванню особливостей динаміки ціннісних пріоритетів населення сучасної України за період 1991–2020 років, продемонстрували домінування в системі ціннісних пріоритетів населення сучасної України феномену вітальних цінностей, пов'язаних зі здоров'ям, сім'єю, дітьми і добробутом наших громадян. А. Ручка відзначає, що за умов недостатнього забезпечення реалізації зазначених цінностей спрацьовує, як відомо, механізм компенсації, який зумовлює високий рейтинг ціннісного феномену *Безпека* [7]. Під час війни ще більше загострилося усвідомлення цінностей безпеки, які стали екзистенційними для людей. І на майбутнє цінності безпеки у всій повноті їх вимірів (політичних, соціальних, військових, екологічних, енергетичних, техногенних та інших) мають стати пріоритетними цінностями українського народу.

3. Аспект ноосферності.

На нашу думку, важливою суспільною цінністю, орієнтованою на майбутнє, є інноваційна цінність *ноосферності*. Тут ми погоджуємося із думкою відомого українського філософа С. Кримського про ноосферність як мудрість майбутнього, яка спрямована на ставлення до

природи та соціуму відповідно до засад його гармонійного облаштування. Цінність ноосферності включає в себе також «трансценденцію софійності», спосіб пізнання світу, світової гармонії, який дає можливість використовувати переваги інформаційної взаємодії з буттям, мінімізує механічно-силове втручання в нього [3, с. 71].

Цінність ноосферності у майбутньому буде втілюватися в спрямованості на добробут, сталий розвиток, екологічну культуру, продовольчу безпеку, протидію глобальним загрозам епідемій, війн, нерівності, кліматичних змін тощо.

4. Аспект синтезу національного і глобального в умовах інтеграції України в європейський і світовий соціокультурний простір.

Необхідною умовою інтеграції України в європейський та світовий соціокультурний простір є синтез національного і глобального у вирішенні проблеми цінностей. Як відомо, Європейський Союз заснований на базових цінностях людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права, прав людини. Суспільні перетворення, які здійснюються в українському суспільстві в даний час і зорієнтовані на майбутнє, зорієнтовані так само на цінності *верховенства права, справедливого судочинства, протидії корупції, захисту прав основних верств українських громадян, розширення і поглиблення перетворень у країні, заснованих на демократичних цінностях*. Разом із тим необхідним є збереження українською політичною нацією власного обличчя, власних національних цінностей. Також нам потрібно працювати над тим, щоб стати цікавими для європейського світу, трансляти власні цінності в світ.

У зв'язку із цим актуалізується проблема *глобальної проукраїнської консолідації*. Постає нагальним питання: які перспективні ціннісні домінанти можуть бути запропоновані українським суспільством, щоб вони були значимими та ефективними для глобальної спільноти?

Важливий крок для пошуку відповіді на це питання зробив відомий український учений світового значення Б. Гаврилишин. Порівнюючи Україну з іншими країнами (а вчений відвідав 89 країн), він відзначав політичну, економічну, соціально-економічну самодостатність України, наявність у неї природних ресурсів, талановитість народу. Водночас він сформулював вимоги до політиків, які вболівають за державу, намагаються зробити її ефективною. Оскільки, на його думку, ефективна держава – це держава, яка своїми важливими ціннісними орієнтирами має повну політичну свободу, певний рівень економічного добробуту, соціальну справедливість в освіті, охороні здоров'я, співжиття з природою, екологією, то для того, щоб видозмінити державу, зробити її ефективною, політики мають володіти трьома базовими цінностями: *патріотичністю, компетентністю, порядністю* [2].

Отже, Б. Гаврилишин пов'язував суспільні цінності з ціннісним розвитком особистості, а особливо з ціннісним розвитком тих особистостей, які наділені повноваженнями впливати на суспільні процеси та управляти ними. На нашу думку, ідеї Б. Гаврилишина відповідають запитам України та сучасного глобального світу, який зазнав викликів безробіття, нерівності, несправедливого розподілу доходів, змін клімату, погіршення стану

навколишнього середовища, міграції, врегулювання конфліктів тощо. Так, зокрема, одна з останніх доповідей Римському клубу «У пошуках добробуту. Керування економічним розвитком для зменшення безробіття, нерівності та змін клімату» присвячена пошуку важелів впливу на проблему слабого державного управління, коли йдеться про вирішення глобальних проблем сучасності, які знижують середній рівень добробуту населення. Діячі Римського клубу Грем Макстон і Йорген Рандерс відзначають, що для покращення середнього рівня добробуту, окрім посилення ролі державного управління, необхідні й зміни у суспільному мисленні, які мають бути спрямовані не на індивідуальне благо та індивідуальну вигоду, а на «ефективне управління обмеженими ресурсами для досягнення найкращого результату в інтересах більшості людей з належною повагою до природи» [5, с. 160]. Вирішити глобальні проблеми безробіття, нерівності і кліматичних змін, на їхню думку, стане можливим, якщо у державному секторі будуть розумні, компетентні, соціально амбітні люди, «реалізовані особистості», які зможуть приймати ефективні суспільно корисні рішення.

Слід наголосити, що феномен Майдану яскраво виявив гармонійне поєднання національних цінностей з європейськими цінностями, які актуалізувалися в Україні внаслідок ідеалу євроінтеграції і підтримки західноєвропейської спільноти. Разом із тим він актуалізував і оновлені суспільні цінності, зокрема цінності *волелюбства, людської гідності, стійкості і працелюбності українців, їх здатність працювати згідно з принципами відповідальності*

за державу і за співгромадян. Цінності Майдану особливо актуалізувалися під час російсько-української війни. Війна виявила також, зокрема у воїнів ЗСУ, такі ціннісні домінуючі риси особистості, як сила духу, мужність, витривалість, стійкість, волелюбство, патріотизм, які були притаманні й активістам Майдану. Ці ціннісні орієнтації були підтримані волонтерським рухом, а також сприяли масштабному згуртуванню українського суспільства. Зокрема, ми вважаємо, що завдяки їм актуалізувалася та викристалізувалася суспільна цінність *звитяжної мужності, незламності і відваги захисників Вітчизни*. Ця суспільна цінність якраз і характеризує повноцінно *реалізованих* особистостей, запит на яких проголосив Римський клуб. Носії цінності *звитяжної мужності, незламності і відваги захисників Вітчизни* є компетентними у знаннях, володіють моральними якостями, патріотизмом, активністю, здатні діяти в інтересах суспільства з належною повагою до людського життя і природного довкілля.

На нашу думку, суспільна цінність *звитяжної мужності, незламності і відваги захисників Вітчизни* має всі передумови для того, щоб вийти за межі національного виміру і досягнути глобального значення. Зокрема, вона може досягти піднесення від загальнонаціонального до універсального. Як наслідок, ця цінність, у поєднанні з іншими, може стати взірцевою для глобальної проукраїнської консолідації.

Висновки. Отже, серед суспільних цінностей українського народу можна виокремити універсальні (загальнолюдські, трансісторичні, метаісторичні) цінності святості, рідноти, любові, добра, краси, істини, ладу, справедливості,

свободи, гідності, творчості, життя, людяності; цінності суспільного розвитку, серед яких права людини, демократія, плюралізм, правова держава, верховенство закону, власність, соціальна захищеність, прагнення до ладу, злагоди, соціальної справедливості, консолідації і солідарності та інші, та транзитивні цінності (цінності майбутнього), а саме: цінності соціокультурної комунікації, безпеки, ноосферності, а також верховенства права, справедливого судочинства, протидії корупції, захисту прав основних верств українських громадян, розширення і поглиблення перетворень в країні, заснованих на демократичних цінностях, та інші. Усвідомлення наявності багатоманітної палітри суспільних цінностей українського народу актуалізує проблему домінуючих ціннісних перспектив глобальної проукраїнської консолідації, які пов'язані, зокрема, з актуалізованими суспільними цінностями, які виявилися в Україні під час Майдану і російсько-української війни і можуть стати фундаментом глобальних цінностей людства. Запропонована нами експлікація суспільних цінностей українського народу та перспектив глобальної проукраїнської консолідації є подальшим розвитком ціннісного аспекту консолідаційної парадигми, що реалізується в НДІУ МОН України.

Подальше дослідження цієї теми передбачає систематизацію, розширення та поглиблення знань про цінності українського народу, а також порівняльний аналіз із демократичними цінностями європейської і світової спільноти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакіров В. Ціннісний вимір цивілізаційної трансформації суспільства. *Український*

соціологічний журнал. 2016. № 1–2. С. 15–25.

2. Для трансформації України потрібно 15 років, за цей час Росія розпадеться. Останні настанови Богдана Гаврилишина. URL: <https://nv.ua/ukr/publications/dlja-povnoji-transformatsiji-ukrajini-neobhidno-15-rokiv-za-tsej-chas-rosija-rozpadetsja-bogdan-gavrilishin-83463.html>

3. Кримський С. Б. Бути громадянином ноосфери. Ранкові роздуми. Київ, 2009. С. 64–73.

4. Крисаченко В. С. Національні цінності України: сутність, розмаїття, консолідаційний потенціал. *Українознавство*. 2022. № 1. С. 28–50.

5. Макстон Г., Рандерс Й. У пошуках доброти. Керування економічним розвитком для зменшення безробіття, нерівності та змін клімату. Доповідь Римському клубу. Київ, 2017. 320 с.

6. Мойсеїв І. Війна і цінності. Київ, 2023. 250 с.

7. Ручка А. Цінності та ціннісні зміни в новітній історії України. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 30 років незалежності*. Випуск 8(22). Київ, 2021. С. 486–497.

8. Суспільні цінності населення України в теоретичних і практичних вимірах / авт. колектив: М. І. Михальченко (керівник) та ін. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2013. 336 с.

9. Турпак Н. В. Основоположні цінності українського народу: архетипні витоки та вияв в сучасній культурі. *Гілея: науковий вісник*. Збірник наукових праць. Київ, 2023. Випуск 184–185 (№5–6). С. 40–44.

10. Філіпчук Г. Г. Українськість: витоки, виклики, відповіді. Київ, 2018. 448 с.

11. Шайгородський Ю. Технології суспільної консолідації в умовах нової політичної реальності. Політичні технології регуляції міжетнічної і міжконфесійної взаємодії у новітніх реаліях: аналітична доповідь. Київ: ІПіЕНД ім. І. Кураса НАН України, 2014. С. 174–186.

REFERENCES

1. BAKIROV, V. (2016). The Value Dimension of the Civilizational Transformation of Society. *Ukrainskyi sotsiologichnyi zhurnal* (Ukrainian Sociological Journal), № 1-2, pp. 15-25. [in Ukr.]
2. *It will Take 15 Years to Transform Ukraine, during this Time Russia will Disintegrate. Bohdan Havrylyshyn's Last Instructions.* [online] Available at: <https://nv.ua/ukr/publications/dlja-povnoji-transformatsiji-ukrajini-neobhidno-15-rokiv-za-tsej-chas-rosija-rozpadetsja-bogdan-gavrilishin-83463.html> [in Ukr.]
3. KRYMSKYI, S. (2009). *To be a Citizen of the Noosphere. Morning Thoughts.* Kyiv, pp. 64-73. [in Ukr.]
4. KRYSAKHENKO, V. (2022). National Values of Ukraine: Essence, Diversity, Consolidation Potential. *Ukrainoznavstvo* (Ukrainian Studies), № 1, pp. 28-50. [in Ukr.]
5. MAKSTON, H., RANDERS, Y. (2017). *In Search of Well-Being. Managing Economic Development to Reduce Unemployment, Inequality and Climate Change. Report to the Club of Rome.* Kyiv, 320 p. [in Ukr.]
6. MOISEIV, I. (2023). *War and Values.* Kyiv, 250 p. [in Ukr.]
7. RUCHKA, A. (2021). Values and Value Changes in Recent History of Ukraine. *Ukrainian Society: Monitoring of Social Changes. 30 Years of Independence.* Issue 8(22), Kyiv, pp. 486-497. [in Ukr.]
8. MYKHALCHENKO, M., ed. (2013). *Social Values of the Population of Ukraine in Theoretical and Practical Dimensions.* Kyiv, 336 p. [in Ukr.]
9. TURPAK, N. (2023). Fundamental Values of the Ukrainian People: Archetypal Origins and Manifestations in Modern Culture. *Gilea: Scientific Bulletin. Collection of Scientific Works.* Kyiv. Issue 184-185 (№ 5-6), pp. 40-44. [in Ukr.]
10. FILIPCHUK, H. (2018). *Ukrainianness: Origins, Challenges, Answers.* Kyiv, 448 p. [in Ukr.]
11. SHAIHORODSKYI, Yu. (2014). Technologies of Social Consolidation in the Conditions of the New Political Reality. *Political Technologies for the Regulation of Inter-Ethnic and Inter-Confessional Interaction in Modern Realities: An Analytical Report.* Kyiv, pp. 174-186. [in Ukr.]